

Läsning och IF

För dig som möter läsare med
intellektuell funktionsnedsättning

Vi på **Myndigheten för tillgängliga medier** arbetar för att alla ska kunna läsa på sina villkor. För många med intellektuell funktionsnedsättning (IF) kan läsning vara en utmaning, men alla har rätt att få läsupplevelser utifrån läsnivå, ålder och intressen.

Den här broschyren har vi tagit fram till dig som möter vuxna med IF i din vardag. Kanske arbetar du på bibliotek, gruppböende, daglig verksamhet eller studieförbund. Kanske är du anhörig eller vän.

Oavsett om ni redan läser mycket tillsammans eller är nyfikna på hur utbudet för läsning ser ut hoppas vi att du här hittar olika vägar till läsning som passar just er.

Innehåll

Om lässvårigheter och olika sätt att läsa	3
Lättläst	5
Läs med ögon och öron	10
Läs med fingrarna	11
Följ nyheterna	12
Gå till biblioteket	15
Läs tillsammans	16
Vill du bli läsombud?	18
Tips på vidare läsning	18

Om lässvårigheter och olika sätt att läsa

Gemensamt för många personer med IF är att de kan ha lässvårigheter som beror på att de har svårt att avkoda text, förstå, koncentrera sig eller minnas. Utveckling av läsförmåga tar också ofta längre tid för personer med IF, och därför pågår läsinläring ofta under fler år än i den ordinarie skolan. Men i den här broschyren fokuserar vi inte på läsinläring eller undervisning, utan på läsfrämjande aktiviteter utanför skolan.

Vi möter alla mängder av texter i vår vardag. Att kunna läsa är ofta en förutsättning för att kunna känna sig självständig och delaktig. Det finns mycket du som möter läsare med IF kan göra för att sänka trösklarna till läsning, så att fler får uppleva läsmod och läsmotivation och kan identifiera sig som läsare.

Det finns mycket bra att läsa även för den som kämpar med sin läsning, och det finns många olika sätt att läsa. I den här broschyren presenterar vi lättlästa texter, ljud- och talböcker, taktila böcker och högläsning.

Lättläst

Lättlästa texter är skrivna för att vara lättare att läsa för läsare med lässvårigheter. Det som utmärker en lättläst text är bland annat att orden är korta, enkla och vardagliga, meningarna är ofta korta och textens struktur är tydlig och lätt att överblicka. Lättlästa texter har också större grad på bokstäverna och ofta bilder som fungerar som stöd till texten.

Lättlästa böcker

Det finns flera förlag som specialiserat sig på att ge ut lättläst skön- och facklitteratur, för både barn och vuxna:

- Argasso, Easy Peasy, Hegas och Nypon förlag ger ut böcker för barn och unga.
- LL-förlaget och Vilja förlag ger ut böcker för unga vuxna och vuxna.
- Bona Signum ger ut lättlästa böcker för både barn och vuxna, och vissa av deras böcker innehåller även tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK).

Besök gärna förlagens webbplatser för att få en bättre bild av vilka böcker de ger ut.

Lättlästnivåer

För att det ska vara lättare att hitta böcker på rätt svårighetsnivå delar de flesta förlag in lättlästa böcker i olika lättlästnivåer. Nivåerna går från väldigt lätta texter till mer avancerade. Du kan läsa mer om nivåsystemen och vad som kategoriserar de olika nivåerna på förlagens webbplatser.

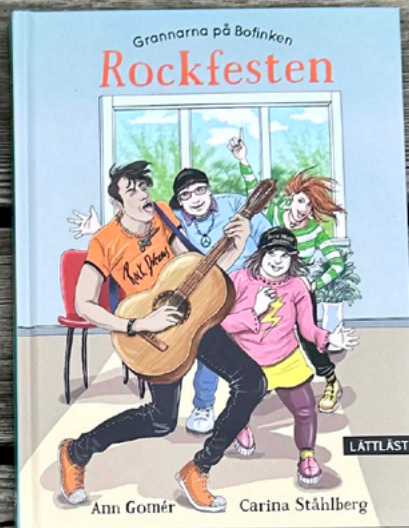
Boktips

Här har vi samlat några tips på lättlästa böcker och genrer utgivna av LL-förlaget, som är en del av MTM.

Igenkänning

Ibland vill man drömma sig bort, och ta del av andras liv långt från sin egen vardag. Ibland vill man tvärtom känna igen sig och känna samhörighet genom att läsa om någon som lever ett liv som påminner om ens eget. LL-förlaget har gett ut flera illustrerade bokserier om personer som bor på gruppboenden och arbetar på daglig verksamhet. Däribland:

- Ann Gomérs serie om grannarna på Bofinken:
Spåren i snön, Älskar älskar inte och Rockfesten.
- Ann-Charlotte Ekenstens böcker om Gläntan:
Inte som vanligt, Äntligen semester och En särskild dag.
- Marie Albertssons serie om Mårten och Sofie:
Hitta hem och Premiären.

Handböcker

Praktiska, lättlästa handböcker kan göra vardagen lättare att förstå, hantera och planera. Det finns därför lättlästa böcker om till exempel internet och källkritik, om livet efter studenten, om krisberedskap och om föräldraskap. Kokböcker med väldigt tydliga steg-för-steg-beskrivningar i text och bild gör det möjligt för fler att laga mat på egen hand eller med stöd.

Nostalgiläsning och rim och ramsor

Även väldigt lättlästa böcker för vuxna läsare ska naturligtvis ha ett vuxet tilltal. Ingen vill känna sig förminskad eller att man inte blir tagen på allvar. Med det sagt kan nostalgiläsning av barnböcker vara det som skapar mest läslust hos någon, och då går det förstås bra även för en vuxen att läsa det. Rim och ramsor med rytm och tydliga, upprepade ljud kan också väcka intresset för ord och språk.

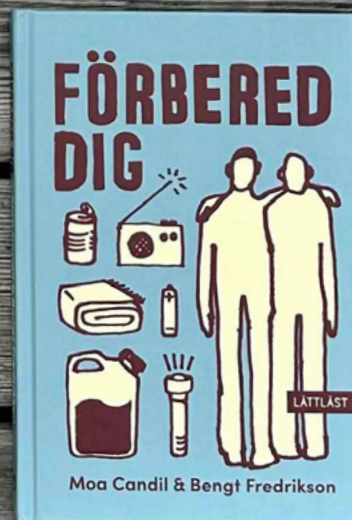
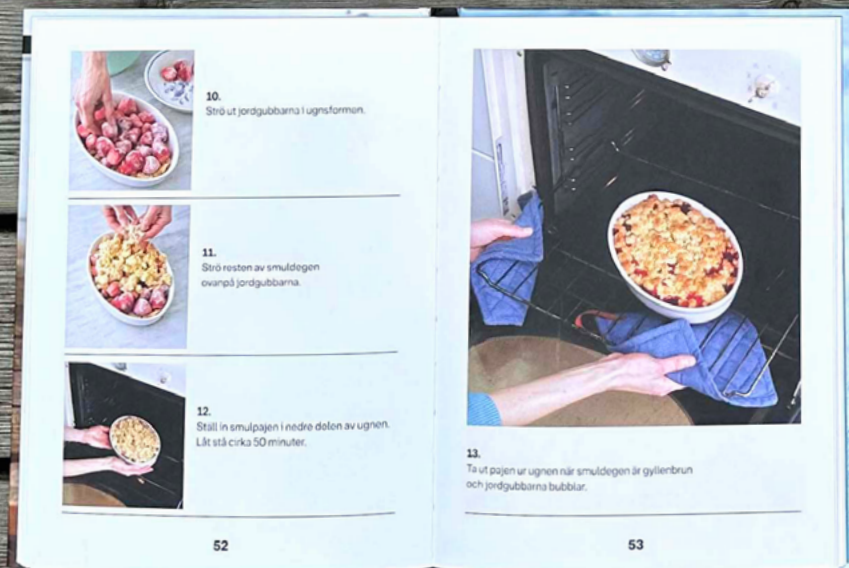
Fler tips

Testa lite svårare

Våga testa dig fram bland böckerna! Många läsare vill och kan till exempel läsa böcker på en lite svårare nivå om det handlar om ett ämne som hen är intresserad av och har förkunskaper om.

Ha fokus på upplevelsen

Tänk också på att en läsupplevelse kan vara äventyrligare än läsförståelse. Det är inte alltid nödvändigt att förstå allt för att få en stark läsupplevelse.

Läs med ögon och öron

Många läsare har lättare att lyssna på böcker än att läsa tryckt text. En del vill följa med i texten medan man lyssnar och andra vill alternera att läsa och lyssna, så tänk på att många böcker finns både i tryckt form och som ljud- och talböcker. Tryckta böcker och ljudböcker finns att låna på biblioteket (läs mer om biblioteket på sidan 15) och att köpa i nätbokhandeln eller direkt från vissa förlag. Ljudböcker går också att köpa via ett abonnemang på en ljudbokstjänst, som Bookbeat, Nextory eller Storytel.

Den som har en lässvårighet som beror på IF har också möjlighet att lyssna på talböcker i MTM:s digitala bibliotek Legimus. Läs mer om det på sidan 15.

I både ljud- och talböcker är det möjligt att anpassa hastigheten på uppläsningen efter läsarens önskemål.

Läs med fingrarna

Taktila bilder innehåller upphöjda linjer och figurer, ofta i olika material som papper och tyg. Bilderna är utvecklade framför allt för att läsas med fingrarna av barn med synnedsättning. Men de kan även fungera väl för seende med IF, både barn och vuxna.

För en del personer med funktionsnedsättning fungerar bilder som ett alternativt och kompletterande språk. Taktila bilder har enkla former och tydliga färger med starka kontraster. Det gör att de kan fungera väl för personer som har svårt att koncentrera sig om de får för mycket information eller har lättare att fokusera och uppleva saker om fler sinnen får vara med. När läsaren känner på bilderna tas ännu ett sinne med i läsupplevelsen och att känna strukturer och följa konturer kan hjälpa till att fånga uppmärksamheten.

Några taktila bilderböcker innehåller tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK).

Följ nyheterna

Att läsa nyheter tillsammans och prata om dem är ett bra sätt att få veta vad som händer i samhället och världen. Det finns flera aktörer som publicerar nyheter på ett lättare språk.

8 Sidor

8 Sidor är en oberoende lättläst nyhetstidning som ges ut av MTM. Den tryckta tidningen ges ut en gång i veckan och säljs via prenumerationer. Som prenumerant kan man också få tidningen uppläst eller som pdf via mejl.

På webbplatsen 8sidor.se och i appen publiceras nyheter varje vardag som går att läsa kostnadsfritt. Som läsare kan du kommentera nyhetsartiklarna och skriva frågor till redaktionen på 8 Sidor. Den som vill tycka till men har svårt att skriva kan välja att reagera med en emoji, vilket gör att fler läsare kan vara engagerade i nyhetsläsningen. Det går att få alla texter på webbplatsen upplästa. Till tidningen finns också kostnadsfria handledningar med frågor om nyheter att prata om tillsammans.

När det är valår ger 8 Sidor också ut en lättläst faktabok om valet, Dags att rösta, för att fler ska ha möjlighet att utnyttja sina demokratiska rättigheter i valet.

Radioprogram

Sveriges Radio sänder lätta nyheter två gånger varje vardag i *Klartext*. Den primära målgruppen för programmet är personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Sveriges Radio sänder också en veckosammanfattning av nyheter: *P3 nyheter på ett lättare sätt*.

TV-program

Varje vardag sänder SVT mer tillgängliga nyheter i programmet *Nyheter på lätt svenska*.

Gå till biblioteket

Enligt bibliotekslagen är personer med funktionsnedsättning prioriterade grupper. Det innebär att extra fokus läggs på besökare med till exempel IF. Och biblioteket har massor att erbjuda! Be gärna bibliotekarier tipsa om böcker, både lättlästa och andra. Biblioteken kan också informera om olika format och tekniska hjälpmedel. Flera bibliotek lånar ut påsar med flera exemplar av samma titel, tänkta att använda för gemensam läsning.

Många biblioteket ordnar läscirklar och andra aktiviteter riktade mot definierade målgrupper. Fråga vad som finns på ert bibliotek!

Legimus

Det är också på biblioteket läsare som har en funktionsnedsättning som medför lässvårigheter kan få tillgång till Legimus. Det är ett digitalt bibliotek som innehåller talböcker möjliga att låna utan kostnad. Be en bibliotekarie berätta mer om hur Legimus fungerar. Legimus finns både som webbplats och app. Det går att göra inställningar i appen som gör den lättare att använda.

Det finns också en tjänst som heter Talboken kommer för läsare som har svårt att själva hitta och välja böcker eller att hantera tekniken. Med Talboken kommer kan bibliotekarien hjälpa till att lägga talböcker direkt i läsarens digitala bokhylla i Legimus.

Läs tillsammans

Att läsa och prata om skönlitteratur får oss att växa som människor. Att dela sina upplevelser av både läsningen och bokens innehåll kan väcka läsmod hos läsare som kämpar med sin läsning och sänka trösklarna till vidare läsning. Att läsa högt ger dig också möjlighet att stanna upp och förklara och att bjuda in till frågor och reflektion.

Det finns många sätt att läsa tillsammans och prata om läsning. Ett är att träffas i en bokcirkel, ett annat att läsa med metoden shared reading. Se lästips om de båda metoderna på sidan 19.

Till många lättlästa böcker finns det kostnadsfria handledningar att ladda ner på förlagens webbplatser. Syftet med handledningen är dels att läsarna ska få en djupare förståelse för texten, dels att inspirera läsarna till eget skapande. Genom att reflektera och på olika sätt arbeta kreativt med texten kan man stimulera ökad läsglädje och läsförståelse.

Många lättlästa böcker har kostnadsfria handledningar.

Vill du bli läsombud?

Vill du lära dig mer om läsning och arbeta mer aktivt som lässtöd på din arbetsplats kan du bli läsombud. Som läsombud är du kontakten mellan din verksamhet och biblioteket och arbetar för att läsning ska vara en naturlig del av vardagen för alla. Du kan till exempel ordna läsestunder och läsa högt eller arrangera besök på biblioteket.

Digiteket har en kostnadsfri digital grundkurs: "Läsombud – läsfrämjare inom vård och omsorg". Du kan också vända dig till ditt folkbibliotek, till Studieförbundet Vuxenskolan eller till Bilda som också håller utbildningar.

Tips på vidare läsning

- ***Bokcirkel i lättläst – Att skapa läsmod hos läsare med funktionsvarianter.*** Författare: Jenny Friman
- ***Om Shared Reading.*** Författare: Immi Lundin
- ***Läsombud – läsfrämjare inom vård och omsorg***
Webbkurs på digiteket.se

Läsning och IF

För många med intellektuell funktionsnedsättning (IF) kan läsning vara en utmaning. Men alla har rätt att få läsupplevelser utifrån läsnivå, ålder och intressen.

Det finns mycket du som möter läsare med IF kan göra för att sänka trösklarna till läsning, så att fler får uppleva läsmotivation och läsmotivation och kan identifiera sig som läsare.

I den här broschyren kan du läsa om lättlästa texter, ljud- och talböcker, taktila böcker och högläsning.

MYNDIGHETEN FÖR
TILLGÄNGLIGA MEDIER

www.mtm.se • info@mtm.se • 040-653 27 00